

„Theodor Aman ne-a lăsat capodopere ale portretisticii românești care împlineau toate exigențele clasicismului european și epuizau resursele de exprimare plastică ale academismului.”
Florin Rogneanu

Florea
FIRAN

Traian T. Coșovei și Generația '80

Spirit liber, nonconformist, cu o operă ce se distinge prin originalitate încă de la debut, Traian T. Coșovei face parte, alături de Mircea Cărtărescu, Florin Iaru și Ion Stratan, din grupul tinerilor poeți bucureșteni care au constituit primul nucleu elitist al Generației '80 (Generația în blugi). Împreună au frecventat Cenaclul de Luni al Centrului Universitar București, condus de Nicolae Manolescu, criticul relevând că inițiativa aparține, de fapt, unor tineri foarte talentați, „capabili să-și discute cu spirit critic producțiile citite”. Lor li s-au alăturat mai târziu Mariana Marin, Magda Cârneci, Alexandru Mușina, Romulus Bucur, Bogdan Ghiu, Doru Mareș, Liviu Ioan Stoiciu, Petru Romașcan, Ion Mureșan, Matei Vișniec... Prin felul de a înțelege și scrie poezie, într-un registru liric modern, au reușit, prin opera lor, să determine un „nou val” al poeziei moderne contemporane cu repercusiuni pentru generațiile următoare.

Cu o biografie interesantă, cu momente picante de atmosferă avangardistă, preocupări și invenții

îndrăznețe în anii de adolescență, în concordanță cu poezia pe care o scrie, evoluția lui Traian T. Coșovei a fost una în deplină libertate, cu fantezie și spontaneitate, un limbaj poetic modern dezvăluind un talent incontestabil și prolific. A fost primul dintre poeții Generației '80 care a ieșit cu mult curaj în confruntarea cu cititorii și critica literară.

S-a născut la 28 noiembrie 1954 în Polovragi, județul Gorj, localitate situată într-o zonă subcarpatică turistică mult vizitată; este fiul scriitorului Traian Coșovei și al Mariei (născută Urdăreanu). Copilăria și primii ani de școală îi petrece la Mogoșoaia alături de tatăl său, în preajma unor scriitori ce frecventau Casa de Creație – Marin Preda, Fănuș Neagu, Demostene Botez, Sânziana Pop, Nicolae Breban..., de care își amintește cu plăcere.

Până la 12 ani este foarte apropiat de tatăl său, care și scrie o carte despre el la care poetul face mereu trimitere, apoi, părinții despărțindu-se, este puternic marcat și rămâne alături de mama sa.

Continuare în p. 3

Eseu

Poezie

Andrei Codrescu
Nichita Stănescu
Anca Stuparu

Oana Băluică
Emanuel D. Florescu

Rodica Grigore
Alexandru Oprescu

Ion Parhon
Gabriela Rusu-Păsărin
Adrian Sângeorzan

Proză

Carmen Firan
Constantin Zărnescu

Gabriel Coșoveanu – <i>Eroismul văzut „la rece”</i>	p. 4
Constantin Cubleșan – <i>Eminescu – Cercetare antropogonică</i>	p. 5
Adrian Cioroianu – <i>„Vestele galbene” sau reala frustrare a epocii moderne</i>	p. 6
Dumitru Radu Popescu – <i>De ce? De ce?</i>	p. 7
Cătălin Ghiță – <i>Umorul incorect politic într-o transpunere autobnotă. Cazul Creangă</i>	p. 9
Mihai Ene – <i>Nichita Stănescu – 35 de ani de posteritate</i>	p. 10
Dumitru Radu Popa – <i>Robert Redford mereu în actualitate</i>	p. 13

Emilian Ștefăruț

*Povestea miraculoasei
întoarceri acasă
a familiei Mihail*

p. 24

Iarna de Vasile Buz

Sumar

- Florea Firan**, *Traian T. Coșovei și Generația '80* / pp. 1, 3, 4
Andrei Codrescu, *Poeime* / p. 2
Gabriel Coșoveanu, *Eroismul văzut „la rece”* / p. 4
Constantin Cubleşan, *Eminescu – Cercetare antropogonică* / p. 5
Adrian Cioroianu, *„Vestele galbene” sau reala frustrare a epocii moderne* / pp. 6, 7
Dumitru Radu Popescu, *De ce?* / p. 7
Ioan Lascu, *Câte puțin despre dimensiunea poetică a limbajului* / p. 8
Cătălin Ghiță, *Umorul incorect politic într-o transpunere autohtonă. Cazul Creangă* / p. 9
Mihai Ene, *Nichita Stănescu – 35 de ani de posteritate* / p. 10
Nichita Stănescu, *Poeime* / p. 10
Constantin Zărnescu, *Împăratul Traian în mituri și credințe* / p. 11
Gabriela Rusu-Păsărin, *Rezonanțele grave ale amintirii* / p. 12
Dumitru Radu Popa, *Robert Redford mereu în actualitate* / p. 13
Adrian Sângeorzan, *Marea criză sexuală* / pp. 14, 16
Carmen Firan, *La Tante Matilda* / p. 15
Anca Stuparu, *Poeime* / p. 16
Oana Băluică, *Meleagurile schimbării* / p. 17
Red., *Cărți primite* / p. 17
Alexandru Oprescu, *Mr. Rogers – cel mai iubit părinte* / p. 18
Rodica Grigore, *Aventuri și sentimente* / p. 19
Cl. Miloicovici, *„100 de povești despre Marea Unire” – Premiul APTR* / p. 19
Emanuel D. Florescu, *Două idei filosofice ale lui Titu Maiorescu* / p. 20
Red., *De Ziua Bucovinei* / p. 21
Ion Parhon, *Festivalurile în două dimensiuni* / p. 22
Claudia Miloicovici, *Aniversare la Râmnicu Vâlcea* / p. 23
Red., *Okeanos: Observatorul cultural; Lettre internationale* / p. 23
Emilian Ștefărtă, *Povestea miraculoasei întoarceri acasă a familiei Mihail* / p. 24

Abonamente

la Scribul Românesc

Abonați-vă la revista „Scribul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita și la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxe incluse este de 100 lei. Pentru abonații din străinătate este de 140 \$ sau de 125 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763

Poeime

**Andrei
CODRESCU**

Decembrie 2018 într-un apartament din New York

Ascult un compozitor faimos într-un studio mic
 al unei giuvaere care-și vinde piesele,
 inele, lăntișoare, cercei după forme din natură.
 Mânuiitor de mici aparate
 compozitorul manipulează atmosfera cu muzică.
 Muzica e lucrul care mișcă aerul.
 Parfumul și fumul mișcă aerul și ele,
 dar împotriva lor poți deschide fereastra.
 Pentru muzică trebuie să-ți astupi urechile discret
 că e nepoliticos s-o faci pe față.
 Giuvaerele-s frumoase, femeile-s frumoase,
 toți sunt talentați
 Dar e musai să deschizi fereastra și să-ți astupi urechile.
 30% din corp trebuie apărut.
 Copiii se învârtesc în jurul unui mic pom de Crăciun
 și pun păpuși bizare pe ramuri,
 păpuși care cântă, vibrează, se schimonosesc
 și pun întrebări.
 Siluete în negru lipite unele de altele
 în apartamentul mic stau nemișcate
 învăluite în muzică fum parfum și poezii
 recitate într-o limbă necunoscută.
 E sâmbătă înainte de Crăciun în New York,
 totul e frumos și scump.
 În acest apartament au trăit generații de prieteni
 majoritatea morți
 dar moștenitorii nu se lasă: se lasă biciuiți
 de aceleași muze sute de ani.
 Asta-i cu arta: trupul e nerăbdător
 dar zeii plictisiți se hrănesc din acte boeme.

Mon oeuvre

Că le-am scris pe astea știu
 Că părul mi s-a rărit și a răsărit chelia
 Dar timpul părea oprit cu pălăria
 E de necrezut că-s încă viu
 Aud indivizi cu dalte
 Recioplind statuia.

Imaginea de la pagina întâi,

prin care marcăm 160 de ani de la Mica Unire, reproduce lucrarea lui Theodor Aman, *Unirea Principatelor*, datată 1857, realizată în aceeași perioadă cu *Hora Unirii la Craiova* – datată în dreapta 1857, iar în stânga apare și artistul, ca semn al solidarității cu evenimentul – opere realizate cu doi ani înaintea Unirii din 24 ianuarie 1859. Cele două tinere, ținându-se de mână, poartă costume reprezentative regiunilor geografice, una, ține cu mâna ridicată deasupra capului celeilalte o cruce de aur și are în talie un brâu închis cu două cataramă rotunde de metal, pe una inscripționat „VALAHIA”, a doua poartă ie albă cu motive albastre, la brâu două cataramă inscripționate „MOLDOVA”.

Scribul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
 de către criticul D. Tomescu.
 Serie nouă, din 2003,
 întemeiată de Florea Firan

Editată de: Fundația – Revista
Scribul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
 cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Revista apare cu sprijinul
 Societății de avocatură
 „Săuleanu și Asociații”

Redacția

Director:

Florea FIRAN

Secretar general de redacție:

Gabriel COȘOVEANU

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU
 Andrei CODRESCU
 Eugen NEGRICI
 Nicolae PANEA
 Gheorghe PĂUN
 Dumitru Radu POPA
 Dumitru Radu POPESCU
 Lucian SĂULEANU
 Monica SPIRIDON
 Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:

Cătălin GHIȚĂ
 Mihai ENE
 Oana BĂLUICĂ
 Ion PARHON
 Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHÊL
 Răzvan HOTĂRANU
 Dan IONESCU
 Alexandru OPRESCU
 Gabriela RUSU-PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare computerizată:

Georgiana OPRESCU

Redacția și Administrația: Craiova,

Str. Constantin Brâncuși, nr. 24
 Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
 E-mail: scribulromanesc@yahoo.com
 Web: www.revistascribulromanesc.ro
 Cont: RO03BRDE170SV21564261700
 BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
 redacției, adresa: Constantin Brâncuși,
 nr. 24, Craiova, județul Dolj
 sau scribulromanesc@yahoo.com.

Responsabilitatea opiniilor exprimate
 aparține integral autorilor.
 Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX Craiova,
 str. Electroputere, nr. 21, tel. 0251 580431

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Traian T. Coșovei și Generația '80

Într-un interviu, Traian T. Coșovei mărturisea că a avut o copilărie „lipsită de autoritatea tatălui și extrem de răsfățat de mama sa”, care avea să susțină material publicarea volumului *Aer cu diamante*, antologie colectivă în care apare cu un grupaj de versuri (alături de M. Cărtărescu, Fl. Iaru și I. Stratan) și o prezentare de N. Manolescu (Ed. Litera, 1982). De acum timpul și-l dedică lecturii și devine cititorul frecvent al Librăriei „M. Sadoveanu” din București numit de personalul acesteia „copilul teribil”. Citește cu pasiune din Eminescu, Arghezi, din poeții suprarealiști români, dar se simte atras și de Baudelaire, Sartre, Camus, Faulkner.

În adolescență este pasionat de construcția de nave spațiale din componente de televizoare și frigidere, lucrând în podul casei, spre spaima vecinilor de zgomotul produs; se îndreaptă apoi spre pictură cu dorința de a urma arhitectura, abandonată din lipsa de

Ion Stratan, Florin Iaru, Traian T. Coșovei și Mircea Cărtărescu, 1981

cunoștințe matematice; e atras apoi de teatru, dar în cele din urmă simte chemarea spre literatură și poezie, și după ce absolvă liceul în Capitală (1973) se înscrie la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității bucureștene pe care o absolvă în 1978 cu o lucrare despre *Beat Generation, poezia americană contemporană*. În studenție frecventează Cenaclul „Junimea” condus de Ovid S. Crohmălniceanu, apoi Cenaclul de Luni al lui Nicolae Manolescu și Cercul de Critică al lui Eugen Simion, toți cei trei profesori fiindu-i „maestri spirituali”. În această perioadă îi cunoaște pe Ion Caraion, Marin Preda, Nichita Stănescu, Nicolae Breban de a căror prețuire are parte și care vor scrie favorabil despre el chiar de la debut. Bate cu două degete la mașina de scris, veche de 40 de ani, dăruită de tatăl său. Lucrează mulți ani în presa culturală, dintre care doi ani la cinci gazete în același timp, fără să aibă timp pentru creația proprie; cum părăsește gazetăria publică cinci volume, patru de versuri și unul de critică literară, pentru care este distins cu premii importante. Este de părere că gazetăria „mănâncă multe talente”. În 1990 redactează, împreună cu Dan Goanță, revista „Vești proaste” din care apar 6 numere, cu Mircea Nedelciu editează „Punga d'un kil” – organ de stat la coadă. Ziarul era tipărit pe

pungi de hârtie pentru ambalarea produselor alimentare, sub deviza: „Vom fi mai mult decât ocaua lui Cuza”.

Traian T. Coșovei este, după propria-i mărturisire, un spirit nonconformist în toate, prin creația sa dar și prin felul de a trăi într-un mediu cu obiecte de el făcute, structuri metalice, icoane, desene în acuarelă, colecții de ceasuri Doxa, și afișează ostentativ un *look* impresionant cu un cercel în ureche și multe inele de argint pe degete, ca un metalist excentric, cu joben, ca un tânăr dandy, cu cizme înalte de piele neagră și pantaloni bufanți. Când se plictisește gătește după rețete culinare poetice numai de el știute, ascultă muzică latino-americană, dar și Paraziții, BUG Mafia sau Jethro Tull.

Debutează publicistic în „România literară” (1978), iar editorial un an mai târziu la Cartea Românească, când era condusă de Marin Preda, cu volumul de versuri *Ninsoare electrică*, iar la editura Albatros cu volumul 1, 2, 3 sau..., publicate în urma concursurilor de poezie organizate de cele două edituri în 1979 și, respectiv, 1980. Aceste prime volume au atras atenția criticii literare și au fost semnalate în aproape toată presa culturală românească. Pentru cele două volume de versuri este primit membru al Uniunii Scriitorilor din România (1980).

N. Manolescu îl consideră un poet foarte talentat care vine cu „o redescoperire a realului și a discursului, angajând mai net poezia în social, moral, politic...”, într-un limbaj modern, „în sensul vocabularului tehnic și al sintaxei discontinui” („România literară”, 1979); Laurențiu Ulici găsește debutul lui T.T. Coșovei „mai mult decât promițător” și „dispoziții poetice puțin obișnuite”; Dan Ciachir susține că „practică o poezie americană cu sechele de suprarealism” apropiindu-l de poeții de la „Unu” și „Urmuz”; Petru Poantă e cu totul de altă părere, chiar „cu riscul de a fi nedrept cu un debutant”, cum precizează, îl etichetează ca pe un „modest”, cu o poezie „prea teribilistă și superficială, pentru a fi inovatoare, grandilocventă și arțăgoasă” în stilul lui Geo Dumitrescu și Marin Sorescu, despre care are cam aceeași părere (!). Nicolae Breban și Gheorghe Grigurcu, semnatorii *Cuvântului înainte* la ediția a II-a a volumului *Ninsoare electrică*, relevă „modernitatea liricii”, „umorul sec, fulgerător, jucat cu grație”. Cronici favorabile semnează o serie de alți critici, între care Valentin Mihăescu, Dinu Flămând, D. Mureșan, Liviu Antoanesei, Ioan Buduca, Florin Mugur, Ion-Bogdan Lefter, Dan Cristea, Alex Ștefănescu, Dumitru Radu Popa, Radu G. Țeposu, Radu Călin Cristea, dar și colegii de generație Ion Stratan și Mariana Marin, publicate în „Luceafărul”, „Vatra”, „Amfiteatru”, „Cronica”, „Echinox”, „Tribuna”, „Orizont”, „Steaua”,

„Convorbiri literare”, „Familia”. Aproape toți relevă talentul și limbajul modern al tânărului debutant, registru liric autentic, înnoitor și îi prevăd o evoluție lirică dintre cele mai interesante. O previziune care, într-un fel, s-a și împlinit.

Ulterior critica literară este mai rezervată, dar poetul continuă cu fiecare apariție să impresioneze prin formule poetice noi, fantezie și umor.

Scriitor fecund, Traian T. Coșovei va publica peste 20 de volume de poezie și două volume de critică literară pe care doar le menționăm din lipsă de spațiu pentru comentariu și analiză: *Ninsoarea electrică* (Cartea Românească, 1978), 1, 2, 3 sau... (Albatros, 1980), *Cruciada întreruptă* (Cartea Românească, 1982), *Aer cu diamante*. Antologie colectivă (Litera, 1982), *Poemele siameze* (Albatros, 1983), *În așteptarea cometei* (Cartea Românească, 1986), *Rondul de noapte* (Ed. Militară, 1987), *Pornind de la un vers*, critică literară (Eminescu, 1990), *Bătrânețile unui băiat cuminte* (Pontica, 1994), *Mickey Mouse e mort* (Cartea Românească, 1994), *Ioana care rupe poeme* (Asociația Scriitorilor & Cartea Românească, 1996), *Patinează sau crapă!* (Axa, 1997), *Percheziționarea îngerilor* (Crater, 1998), *Lumină de la frigider* (Cartea Românească, 1998), *Bună dimineața, Vietnam!* (Călăuza, 1999), *Hotel Urmuz*, critică literară (Călăuza, 2000), *Institutul de glasuri*, antologie (Cartea Românească, 2002), *Vânătoarea pe capete* (Libra, 2002), *Greva câșunelor* (Libra, 2004), *Motocicliștii spațiali* (împreună cu Ioana Mănescu, Libra, 2008), *Aerostate plângând* (Tracus Arte, 2010), *Jurnalul morilor de vânt* (Tracus Arte, 2012), *Aritmetica pleoapelor* (Tracus Arte, 2013), *Elegii pentru o bucată de iaht*, antologie (Tracus Arte, 2014). Mai trebuie adăugată prezența sa în antologia *Streiflicht – Eine Auswahl zeitgenössischer rumänischer Lyrik* (81 rumänische Autoren)/ *Lumina piezișă – Antologie bilingvă cuprinzând 81 de autori români*, în traducerea lui Christian W. Schenk (Dionysos Verlag, 1994).

Activitatea sa literară a fost încununată cu premii și distincții, între care Premiul Uniunii Scriitorilor (1979), Premiul Asociației Scriitorilor din București (1994), pentru volumul *Bătrânețile unui băiat cuminte*, Marele Premiu „Ion Vinea” (1996), Premiul Academiei Române pentru poezie (1996), Premiul Internațional „Nichita Stănescu” (2000), Autorul anului 2002 – Premiu decernat de A.P.L.E.R. pentru volumul de poezie *Vânătoarea pe capete*, Premiul Asociației Scriitorilor din București (2004), pentru volumul de poezie *Greva câșunelor*, Premiul pentru jurnalism literar al revistei „Tomis” (2005), Premiul Asociației Scriitorilor din București (2008), pentru volumul de critică literară *Poezii marilor orașe*, Ordinul „Meritul Cultural” în gradul de Ofițer (2004).

Continuare în p. 4

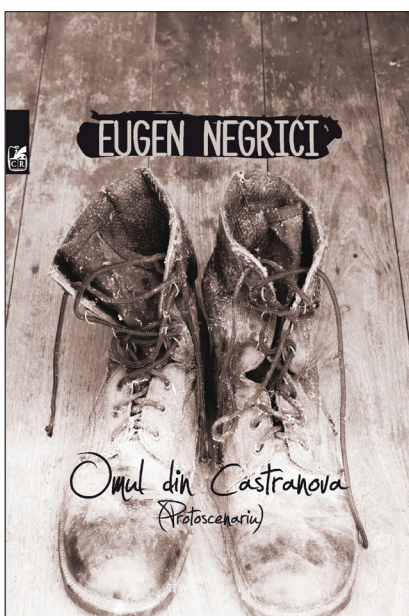

**Gabriel
COȘOVEANU**

Eroismul văzut „la rece”

Am participat, în toamna aceasta, la un eveniment care te mai întreamează în raport cu datele survenite de pe un teren prea puțin permeabil la fapte ale spiritului: lansarea, în comuna doljeană relevantă, a unui volum excepțional, *Omul din Castranova* (Cartea Românească, 2017), semnat de Eugen Negrici. Aș insista nu pe excelența stilistică a cărții, lesne de estimat la asemenea condeieri, ci pe semnificația alegerii subiectului și a posibilității sale impact într-o lume în care literatura e văzută, îndeobște, ca un mecanism de tip *trompe l'oeil*, dacă nu cumva, mai des, ca o *minciună*. Afluență la manifestare, organizare impecabilă, antrenante discuții și înainte, și după, cu oameni politici viu interesați de cultură (da, există!), ca și cu cetățeni atrași pur și simplu de povestea uluitoare a unuia dintre ei. Poveste cutremurătoare, autentică, așa cum nu prea ai cum să vezi mânuind o telecomandă ca să obții, de regulă, non-informații despre nulități erijate în vedete mesmerizante ale plebei.

Pe scurt, e vorba de modalitatea cvasi-miraculoasă de supraviețuire a unui combatant din Al Doilea Război Mondial, întors, după încercări la limita suportabilității ființei, în localitatea ante-menționată, unde i-am cunoscut foști prieteni, nu foarte în vârstă, dar, în tot cazul, lucizi, în sensul precis că realizează, în evocări, că au fost contemporani cu un om hărăzit unui destin aparte. Eroul de război, ai cărui descendenți erau de față la Castranova, are șansa de a trece din memoria apropiatilor în legendă și, acolo, în mit, grație talentului unui literat. Da, tot literatura, „mincinoasa” care dă bătaie de cap tuturor minților filistine și avare, care se enervează tot punându-și întrebarea *la*

ce bun așa ceva? (altfel spus, ce *venit* îți aduce lectura, ba chiar cunoașterea buchiilor?). Pur-tând subtitlul *protoscenariu*, pledoaria – căci asta e, în fapt, o odă *mise à nu* adusă *onoarei* –, se constituie într-un fel de reparație de ordin etic într-o lume încă neașezată, care folosește cuvintele mai ales pentru a ascunde sau a trișa. Eugen Negrici, preocupat, dintotdeauna, să repertorieze *simulacrele normalității*, își indică clar scopul: „Cititorii – îndrăznesc să spun cititorii mei – deprinși, cum au fost, să aștepte «contribuții», eventual noi «contribuții teoretice», vor fi poate surprinși de subiectul și stilul acestei cărți. Ea face parte din categoria – rareori, din păcate, ilustrată – a datoriei morale cărora s-ar cuveni să le dăm, cu orice preț, curs, apelând fie și la puținele rezerve de energie ce ne-au rămas. De ceva vreme mă urmărește gândul că scriitorii noștri, că noi de fapt, nu ne-am făcut datoria față de istoria prea puțin luminoasă a acestui popor și că vaste capitole ale acesteia au rămas neconsemnate sau au fost tratate superficial, stângaci (precum în vremea romantismului) ori în spirit grețos-partinic ca mai târziu, după un secol. (...) Un scenariu, sau, mai bine zis, un pre-scenariu, în care comentariul și divagația sunt absente, te ferește de derapaje sentimental-eroice și de păguboasa stilistică a efectelor (cu excepția, poate, a efectului de ansamblu).”

Antamarea morală se cere, neîndoios, susținută de virtuți expresive, și, în punctul acesta, se recunoaște de la o poștă talentul

de maestru al cineticii. Trecerea prin stihii, ai zice că prin ghidaj divin, a soldatului evadat din lagăr, într-o iarnă cumplită, îți cheamă în minte episoade celebre, iar primele la care m-aș gândi ar fi acela din *I Girasoli* (tradus, la noi, ca *Floarea-soarelui*, cu Marcello Mastroianni și Sophia Loren, în regia lui Vittorio de Sica) și cel din *Doctor Jivago*, anume pasajul cu întoarcerea la conacul îngropat în nămeți. Reținem, însă, prioritar, altceva: numărul mare de oficialități prezente la Castranova, ca și curiozitatea, netrucată, a multor băștinași, vizibil emoționați că se poate vorbi și despre unul de-al lor, fără emfază, cu respect, și, mai ales, în afara oricărui program electoral. Asta, am văzut, i-a mirat, i-a pus pe gânduri și, la rigoare, i-a încântat, dovadă că se mai poate face ceva *civic* prin înzestrarea literară dublată de onestitate.

Voit despodobit, modul de agregare a imaginilor din carte îți indică, în afară de un cinefil înrăit, și poeticianul interesat, dintotdeauna, de facerea operei, de factorii ei primi. Iată una din numeroasele mostre posibile, veritabilă lecție de economie a mijloacelor, cu maximum de efect al tensiunii: „În fundul văii, aplecat, Victor își freacă genunchiul amorțit. E privegheat din coastă, de la înălțimea capului, de câine, un câine obișnuit, de țară, flocos, cu ochii căprui. Din când în când, se purecă iute, întorcându-și, pe neașteptate, botul la coada scurtă și grea. Se oprește brusc din treaba lui când omul se ridică ascultând îndelung. De sus, de departe, din munți coboară un vuiet adânc de brazi și de singurătate. După un răstimp, se clatină puțin, trecându-și greutatea pe celălalt picior, și pornește la vale, fără să se uite înapoi. Încrămenit ca o stană, câinele îl privește de sus, de unde e, până îl pierde din vedere. Unde părul își lățește albia și școala abia se mai zărește prin ninsoarea rară, omul se uită, din nou, la cer, la ceea ce ar fi putut să fie soarele la răsărit. O ia drept înainte pe altă vale mai largă și plină de brazi neclintii sub cușmele lor de zăpadă”. ■

Continuare din p. 3

Poezia care deschide volumul de debut, *Ninsoarea electrică*, este intitulată *Stare de spirit*, sub același titlu regăsindu-se trei poezii reprezentative pentru stilul și modalitatea de expresie în manieră suprarealistă și relevă originalitatea limbajului poetic modern: „Trec printr-o ninsoare albastră, nehotărâtă/ ca printr-un coridor unde păsări mecanice/ plâng pe umerii mei cu lacrimi electrice.// Trec și păsările mă poartă la gâtul lor/ suspendat între două întâmplări./ cu inima bătând între două ecouri/ (și prăbușit între două trupuri, aidoma unui strigăt/ între două guri înfometate de mine și așteptându-mă/ și dorindu-mă dintr-odată).// Știu, știu că totul e foarte târziu,/ că totul se zbate între două discuri electrostatice,

dar ce-mi spuneți voi?/ Îmi arătați o alcătuire de roți dințate și pârghii și-mi spuneți:/ Iată, aceștia sunt părinții tăi;/ Iată, aceasta este inima ta – ia-o și poart-o mai departe/ peste cioburile acestei aparențe...”

1, 2, 3 sau... este a doua carte a lui Traian T. Coșovei, apărută doar la doi ani de prima, cu un titlu ludic și magic, primitiv cu același entuziasm, prin care vine cu o poveste „cu-o INFANTĂ/ și-un verișor și vreo cincisprezece mătuși/ să-aveți ce arunca pe ferestre și uși/ (... și până una, alta/ păstrați numai Infanta...)”, un îndemn prin care încearcă să-i determine pe cei cu „inima și sufletele înnodate” să se copilărească.

În 1996 publică volumul *Ioana care rupe poeme* și continuă în aceeași modalitate cu

Patinează sau crapă (1997), iar doi ani mai târziu *Percheziționarea îngerilor*, prin care încheie un mod de discurs, volum pe care îl consideră printre cele mai bune scrieri ale sale și care îl reprezintă cel mai bine. Poetul excelează în mai toate cărțile sale printr-un stil nou în care melancolia este însoțită întotdeauna de ironie și fantezie.

Generația '80 a reprezentat un vârf de manifestare stilistică în literatura română, a spart canoane, s-a aliniat la mișcarea poetică americană a timpului, reprezentând și o frondă artistică în interiorul sistemului.

Rândurile de față reprezintă un omagiu adus lui Traian T. Coșovei care anul acesta, la 28 noiembrie, ar fi împlinit 65 de ani de la naștere și 5 ani de la încetarea din viață (1 ianuarie 2014). ■

Eminescu – Cercetare antropogonică

Constantin
CUBLEȘAN

Având la bază o cercetare doctorală, după cum ne încredințează Dumitru Micu în recomandarea pe care o face (*Prefață*), depărtându-se însă de rigorile stricte ale unui asemenea demers („nu e câtuși de puțin o lucrare de factură «academică»”), investigația antropogonică în opera lui Mihai Eminescu – *Antropogonia eminesciană* (Ed. Junimea, Colecția Eminesciana, serie nouă, nr. 16, 2012) pe care o întreprinde Carmina Mimi Cojocaru se dovedește a fi o abordare oarecum eseistică a temei, cultivând un discurs degajat, analitic dar și speculativ în egală măsură, pe coordonatele unui impresionism critic, argumentându-și formula de abordare exegetică prin tocmai refuzul poetului de a-și dezvolta ideile filosofice în studii profesoral-didactice. „Eminescu include în opera sa – face autoarea, de la bun început, precizarea – toate componentele fundamentale ale vieții, urmărind esența umană în drumul ei de la naștere la moarte, permanent raportată cosmic și social. Totodată, vizionarismul eminescian cuprinde acele esențe în care sunt prinse misterele existențiale, iar valoarea lui stă și în întrebările esențial-provocatoare îndreptate spre semeni, existente în semeni. (...) Omul eminescian nu este doar «o formă prin care pulberea trece», ci totodată «parte» din întregul divin obligată să-și desfășoare atributele într-o lume purtând însemnele durerii, ale nefericirii și ale perisabilității”. Iată complexul ideatic în care trebuie privit omul eminescian, iar autoarea purcede tocmai la analiza nuanțată a prezenței acestuia în întreaga operă, afișând, ca un soi de moto al cercetării sale tocmai observația lui Eminescu referitoare la modul atât de diferit în care este considerat omul, pe palierele diverselor înțelegeri filosofice, din vechime și până în vremea sa:

„Nici o plămuire nu a trebuit să permită atâtea explicații ca omul – nota poetul în manuscrisul 2286 – Egiptenii au numit omul animal vorbitor; Moise îl numește chipul lui Dumnezeu; Eschil o făptură a zilei; Sofocle, o imagine; Socrate, un mic zeu; Pindar, visul unei umbre; Homer și Ossian, o frunză de copac ce cade; Shakespeare, umbra unui vis; Job, fiul pulberii; Philemon, pricina nenorocirii; Herodot, nenorocirea însăși; Schleiermacher, spiritul pământului; Jean Paul, un semizeu; Schiller, stăpânul naturii; Goethe – unicul zeu al lumini; Seume, contradicția în marele cerc; Cicero, animal rațional; Platon, unealta care ajută divinitatea; Paracelsus, modelul a tot ce

e mai frumos; Darwin...” Și enumerarea nu mai continuă. Dar e suficientă Carminei Mimi Cojocaru pentru a avea reperele de urmărit ale modului în care aceste *sensuri* apar *tratate* și dezvoltate în poezia, proza ori publicistica lui Eminescu. Constatarea că peste tot avem în centrul operei prezența omului, în posturi dintre cele mai diverse, oscilând între „naivitate și conștiință”, atât ca om de rând, banal cât și ca titan, dispus a „sparge limitele sau să se complacă în anonim”, duc la viziuni antropogonice ale scriitorului care „nu măsoară fizionomiile, culorile umane, ci forează până la izvorul prin din care izvorăsc cele mai ascunse seve, nu compară materii rătăcite prin timp, ci le descoperă elementul comun, nu deosebește, ci unește într-un singur chip omul de oricând și de pretutindeni, caută și se întâlnește, prin creație, cu *omul*”.

Demersul exegetic al autoarei este pe cât de metodic în analizele pe text, pe atât de degajat și dispus la comentarii ce angajează trimiteri comparatiste. Un demers de identificare a stărilor existențiale ale omului, conștientizând calitatea acestuia în dimensiunea universală conduce firesc spre antiteza viață-moarte, prezentă permanent, sub diverse forme și formulări în creația eminesciană. Omul eminescian, spune Carmina Mimi Cojocaru „va trebui să-și îndure propriul tragism”, având „înscriș în destin” însuși destinul veșniciei, ca parte a unui întreg cosmic. Din această perspectivă sunt urmărite cele două forme majore ale existenței umane: „trăire și ființare, antropologic și ontic, materie și spirit”.

Lecturând și analizând pas cu pas această idee în textele eminesciene, va ajunge la afirmația că Eminescu „demonstrează în tot ceea ce scrie o dorință nestăvilă de a mărturisi adevărul, de a cunoaște lumea și omul până în ultimele sale fibre, și esențial, de a corecta tot ce le întinează. Acest mod atitudinal definește filosofia lui «practică»”.

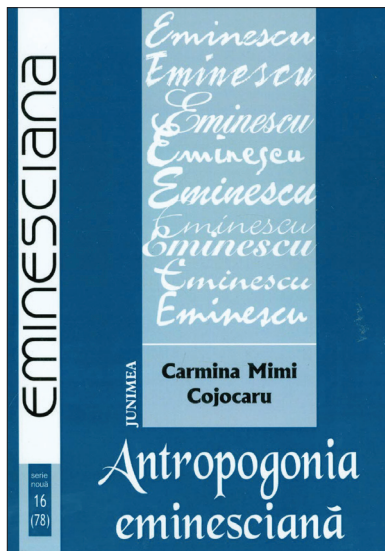
O coordonată axială în analizele întreprinse se ordonează pe versul din proiectul *Genaia*: „Doamnă a vremurilor lunge – a Veciei împărăteasă Moartea”, la care adaugă textul notei dintr-un manuscris (ms. 2257) datând din perioada berlineză (1872-1873): „Căci Moartea-i laboratorul unei vieți eterne”. Astfel, se construiesc comentariile pe marginea poemelor *Povestea magului călător în stele*, *Memento mori*, *Andrei Mureșanu*, *Luceafărul* ș.a. Spre exemplificare iau (micro) eseul dezvoltat pe marginea *Odeii (în metru antic)*:

„Permanent conectat la izvoarele infinitului, Eminescu a ajuns la cea mai înaltă treaptă de înțelegere a vieții ca esență desprinsă dintr-un șir lung de alte esențe, făcând, în *Odă (în metru antic)* cea mai complexă, zguduitoare mărturisire: «Nu credeam să-nvăț a muri vre-odată». De aceea moartea e atât de prezentă în gândirea poetului. Ea nu este reflecția unei viziuni pesimiste, căci opera eminesciană nu este un mijloc de refulare a deziluziilor acumulate și nicidecum creația unui mizantrop. (...) *A învăța să mori* este, fără îndoială, cel mai greu lucru, dar și cel mai necesar existenței. *A învăța să mori* include inevitabil ideea că ai învățat să trăiești; *a învăța să mori* înseamnă că te afli în ipostaza de conștiință smulșă din Mare Conștiință Universală, de parte pământescă, ruptă din întregul etern, că ai ales deja calea viețuirii, că ai înțeles să ființezi în trup și dincolo de el! *Tot* ce ne spune Poetul, mi se pare că în această cheie trebuie dezlegat, că de aici pornesc izvoarele subterane ale gândului eminescian spre oceanul ființei sale ascunse”.

O altă direcție de abordare a gândirii eminesciene se face în sensul cosmogoniei eminesciene, în care descoperă „sensul uman” și mai apoi în poemele cu caracter sociogonic, sau urmărind poezia iubirii având la bază constituirea „perechii ideale”, în *Cezara*, în *Călin (file de poveste)*, în *Floare albastră* ș.a.: „Trupul complex al perechii ideale poate exista doar smuls din barierele timpului și ale societății, cu tot ce implică ea. Un organism perfect învăluit în «muzica sferelor», în care geniul s-ar putea întrupa doar dacă ea i-ar înțelege frământările: «Ea nici poate să-nțeleagă că nu tu o vrei... că-n tine/ E un demon ce-nsetează după dulcile-i lumine,/ C-acei demon plânge, râde, neputând s-auză plânsu-și,/ Că o vrea... spre-a se-nțelege în sfârșit pe sine însuși»” – *Scrisoarea V*.

Parcurgând opera lui Mihai Eminescu în urmărirea modului cum aceasta ilustrează estetic prezența omului în universul cosmic, redus la condiția sa pământească, făcând analize amănunțite pe texte, Carmina Mimi Cojocaru concluzionează că viața și moartea sunt cele două mari experiențe umane asupra cărora Eminescu stăruie în permanență pentru că, zice exegeta: „Așa a trăit Eminescu, și de aceea se impunea așezarea operei sale pe un fundament nou, antropogonic, care să poată impune în lumină viziunea asupra existenței desfășurate pe cele două coordonate ale sale: prima, limitată, marcată temporal, deci perisabilă, specifică materiei, cealaltă, nemărginită, atemporală, proprie unui spirit «rotindu-se sferic» pe «curba în infinit a universului», făcând din naștere și moarte, «antiteze» ale *vieții*”.

Antropogonia eminesciană e un studiu amplu surprinzător uneori, prin insolitul conexiunilor analitice propuse. ■

Adrian
CIOROIANU

„Vestele galbene” sau reala frustrare a epocii moderne

In copilăria generației din care fac parte (și pe când se mai făceau filme pentru copii și tineret, ceea ce nu mai e cazul azi în România!), rula la cinematografele noastre un film care se chema *Jachetele galbene*¹ – film de aventuri, cu adolescenți invariabil de partea binelui și care, la final, triumfau.

De câteva săptămâni (de cinci sâmbete, mai precis, în momentul în care scriu – 18 dec. 2018), în Franța se joacă un serial cu acțiunea pe străzile marilor orașe, în care joacă adolescenți puberi, maturi activi și pensionari și din care, ca să fiu sincer, pare că nimeni nu înțelege decât ce vrea. Părerile sunt împărțite în mii de nuanțe; pentru simplificare, redau aici doar trei dintre ele: i) unii spun că ceea ce se întâmplă acum e fără precedent în Franța și arată dezamăgirea cruntă a clasei mijlocii față de mersul capitalismului contemporan, în care câștigurile se adună la un capăt al riglei sociale, iar datoriile la altul; alții spun că ii) nu e nimic surprinzător, că asta este Franța, că francezii se tot revoltă periodic, de aproape 400 de ani (*fronda* din 1648, revoluția din 1789, altă revoltă în 1830, revoluția din 1848, *comunarzii* din 1871 etc.) și că morala ar fi doar arhicunoscutul citat din Generalul Charles de Gaulle, care spunea *cum vreți să fie guvernată o țară în care există 258 de soiuri de brânză?!*; în fine, iii) cert e că, în sondajele de la mijlocul lunii decembrie 2018, o mare majoritate a francezilor se declara a fi de partea cererilor „vestelor galbene” (peste 70%) – chiar dacă, evident, nu cauționează violențele, distrugerile etc. pe care revoluții le-au produs în ultimele săptămâni.

În paranteză fie spus, o comparație între ce s-a întâmplat în România în august 2018 și revolta „vestelor galbene” franceze din noiembrie-decembrie 2018 e neavenită – atât în privința cererilor protestatarilor, cât și în cel al comportamentului poliției (care a fost extrem de prevenitoare în ultimele sâmbete, iar în primele, când era depășită numeric, pur și simplu i-a lăsat pe *les casseurs* să-și facă de cap² – precum în sâmbăta de început de decembrie

în care Bulevardul Champs Elysée, mândria Franței din ultimele două secole și jumătate, a fost vandalizat la modul propriu).

Cum s-a ajuns aici?

La începutul lunii decembrie, am fost invitat – de către o inimoasă profesoară – la un foarte bun colegiu din orașul Orléans, unde am ținut două conferințe: una pentru liceeni/studenți din localitate, iar alta pentru un public mai larg, într-un minunat (și relativ nou) centru cultural al orașului, *La Médiateque*. În ziua în care am sosit acolo, am mers pe jos de la gară la hotel (era aproape), iar odată ajuns în cameră mi-am pus un pahar de vin (eram invitat în scurt timp la prânz) și am ieșit pe balconul dinspre stradă, să fac ceva poze-souvenir. Deodată, gălăgie: pe sub balconul meu treceau alergând câteva zeci de adolescenți, hăulind și fluierând – și nu mi-a fost clar ce fac până în momentul în care, în spatele lor, văd că îi urma, tot alergând, o mică unitate de poliție, dintr-ăia cu căști, scuturi și bastoane. Ulterior, aveam să aflu că multe instituții din oraș (*y compris* colegiul în care aveam să intru a doua zi) au fost închise, că Piața de Crăciun a orașului s-a golit de turiști, că statuia centrală a celebrei Jeanne d'Arc (eroina orașului) a asistat neputincioasă la o luptă care nu o privea.

Puțină istorie recentă: pe 7 mai 2017, când Emmanuel Macron a devenit președintele Franței, s-a crezut că evenimentul va marca victoria cosmopolitismului liberal european împotriva populismelor naționale/naționaliste, care deja agitau continentul, manipulând electoral anumite teme perfect reale la nivelul cetățeanului, precum migrația, inegalitatea în creștere etc.

Ei bine, președintele Macron (a cărui agendă reformatoare, în opinia mea, e benefică Franței) a început super-bine ultimul semestru 2017, a câștigat rapid o majoritate aparentă (explicată prin dezamăgirea francezilor față de partidele stânga-dreapta tradiționale), pentru ca fotografia frumoasă să se fisureze în vara anului 2018, pe fondul unui scandal legat de

unul dintre *bodyguard*-zii președintelui. Din acel moment, atacurile extremei-stângi și ale extremei-drepte, ca și ale populismilor de toate culorile, au intrat în sfera *mainstream*: se spune că Macron este *președintele bogăților*, că este *insensibil* la francezul de rând, cele mai extremiste opinii (și site-uri de net) mergând până la a spune că el este păpușa capitalismului evreiesc etc. Ei bine, o astfel de acuză, precum cea din urmă, ar fi fost aspru penalizată de presă – acum 20-30 de ani. Astăzi, pe fondul

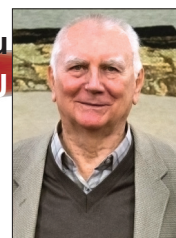
cacofoniei de opinii de pe rețelele sociale și al evoluției demografice a Franței urbane, sunt posibile opinii care pe vremea președinției lui Mitterrand ar fi fost de neconceput...

Și totuși, de ce?

Cum spuneam, „vestele galbene” pot să te enerveze sau nu (eu am pierdut un tren matinal, într-un *weekend*, spre Fontainebleau, unde aveam o întâlnire, din simplul motiv că linia de metrou pariziană dintre *Châtelet* și *Gare de Lyon* a fost închisă peste noapte, din cauza *vestelor*...), dar cred că datoria oricărui om normal e să încerce să înțeleagă din ce sevă se hrănește acest protest. Ei bine, iată lectura mea: „vestele galbene” nu sunt un protest al șomerilor, al imigranților, al tinerilor sau al bătrânilor; nu e un protest de stânga, nici unul de dreapta. Ci e, pur și simplu, efectul unei frustrări. O *mare frustrare socială*, dublată – în regiuni – de o *teamă reală*. Există, în Franța – ca și în tot Occidentul – oameni care muncesc cu acte în regulă și, cu toate acestea, nivelul lor de viață scade de la un an la altul. În plus, unii dintre acești oameni (cei *de souche*, francezi verzi, cum s-ar spune) nu au nimic concret împotriva migranților – dar, cu toate acestea, îi văd ca pe o amenințare, socială sau culturală. Acești oameni frustrați din lumea occidentală l-au adus la Casa Albă pe președintele Trump, tot ei au determinat Brexit-ul, tot ei determină harta electorală a UE, din Grecia până în Ungaria, Polonia, Austria, Italia, Spania etc. Și poate că numărul lor este în creștere. →

De ce?

De ce?

Dumitru Radu
POPESCU

A mintirile lui Radu Ciuceanu, de la Pitești, Aiud, Gherla, sunt închegate într-o conștiință! Care deține, astfel, proprietăți reale! El n-a fost un dizident de o clipă, de o zi – și niciun cronometru, oricât ar fi fost el adus la zi, în tehnologia timpurilor noi, n-ar fi putut să-i măsoare sau să-i cronometreze acest timp inexistent, de fapt! Fiindcă Radu Ciuceanu n-a fost dizident, fiindcă n-a avut timp, pentru că el a stat cincisprezece ani la închisoare!

Și, totuși, a avut energia de a nu se lăsa înnegurat, întunecat, de acești ani negri! Acești ani au fost așternuți pe hârtie, fără să fie lăsați să se piardă în tăcere.

Sigur, astăzi, în societatea noastră liberă și independentă, unii cetățeni de vază, cu sprâncenele și limbile multilateral vopsite, se străduiesc, din răspuțeri, cu foloase convenite, să uite ce-au întreprins în ultimii ani, decât să-și amintească – vai! – cine au fost și cine sunt!...

Radu Ciuceanu se păstrează în adevărul trăit în zilele de ieri, de alaltăieri, de răsalaltăieri, și în adevărul trăit azi, în sine însuși!...

Pentru Radu Ciuceanu istoria nu este o ficțiune!

Este adevărat, despre adevăr au existat mai mereu diverse literaturi paralele. Evident, și despre viața prin care a trecut Radu Ciuceanu s-au scris diverse istorii mai mult sau mai puțin paralele. Cei mai activi participanți la descrierea acestui adevăr au fost, și mai sunt,

cei care nu l-au trăit! Hărnicia oportuniștilor, a dizidenților sub acoperire, a scos la rampă diverse picșuri (sau pixe, pixuri!) care, când scriu, își apropie călcâiele și stau cu fruntea aplecată, știind că adevărul este un factor secundar!... Succesul făpturii omeneste nu vine de puține ori din experimentarea și îmbrobodirea Nimicului! Mai ales că de cristalizarea caracterelor rezervate fericirii de pe pământ se ocupă preacurata și nevino-vata politică!

Radu Ciuceanu a scris și o piesă excelentă despre spațiile în care oamenii uitau să mai râdă. Dar cum teatrele sunt patronate financiar de stat și dirijate de dinastii economico-politice, fiecare teatru, din cele patru, cărora li s-a propus piesa, a strâmbat din nas!... Ba un teatru – hm! – i-a cerut niște carboave ca să!... Nu e, însă, vreo surpriză prea mare, atâta vreme cât scenele teatrelor se mută în străzi, iar actorii umblă pe picioroange! Iar marii actori se umflă și se dezumflă în pene, în fața conștiințelor perfecte care rezistă – și sunt fericite – prin cultură! Eu aștept cu nerăbdare să-i văd pe Romeo și Julieta ieșind în pielea goală dintr-un ștrand cu apă caldă, sub privirile, din înălțime, ale Prințului Hamlet, aflat pe picioroange, cântând, acompaniat de propriul său acordeon, „A fi sau a nu fi!...”

Pentru danubiano-pontici, frenezia banilor complexează cultul hormonal din Vama Veche. Astfel încât nu de puține ori ficțiunea lirică a dragostei este departe-departede realitatea iubirii multilateral-dezvoltate! Ficțiunea lirică are tensiunea ideatică a discursului ideologico-militant, și arată prezentului adevăratul sens al istoriei de ieri și de răsalaltăieri. Danubiano-ponticii sunt însă extrem de realiști în târguri, unde sunt foarte interesați de prețul măgarilor. Însă nu de puține ori, Europa noastră belă, care este o bandă de hârtie igienică, albă în suflet și simțiri, se arată nemulțumită de bărbăteasca noastră nepăsare politică: iată, bunăoară, după ce am dat gazul din Marea Neagră de pomană, creștinește, avem rețineri în a le dona și Portul Constanța fraților noștri amsterdamezi!... Dar

și mai rău i-am nemulțumit pe austrieci, oferindu-le pe daiboji doar petrolul și pădurile, și uitând de mărinimia cu care ei ne-au dat pe tavă, gratis, trei eroi – pe Horea, Cloșca și Crișan!

În credința noastră în Tătânele Ceresc, pământul este o umbră, pe care ne ducem zilele într-o bărbătească nepăsare politică, atenți doar la dragostea multilateral-dezvoltată, pe care o practicăm fără de iubirea lirică, depășită de istorie!...

Radu Ciuceanu, care din Centenarul nostru drag și-a petrecut cincisprezece ani în pușcărie, este atent și la viețile și iubirile netrăite de destui compatrioți, interesați, mai ales, să respecte practicile de altădată, despre care ne vorbește încă numitul Herodot... Pruncii alinați, la sân, de mame, se aliniază, când au un număr de ani, și dispar în mândra Europă de azi!... Părinții se leapădă de copii, și de sine, iar copiii nu rămân datornici, uită să vină chiar la înmormântările bunicilor lor, sau să vină și să audă pașii adormiți pe care îi fac în cimitire bărbații și femeile ce i-au adus pe lume...

Herodot ne spune că tracii care nu puteau să-și cumpere mai multe neveste „aveau obiceiul să-și vândă copiii, cu condiția să fie duși în afara țării”. Dar și în Roma de odinioară tatăl avea dreptul să-și vândă proprii copii! Doar la străini!... Această îndeletnicire economică i-o fi determinat să înalțe un pod peste Dunăre, ca să-i întâlnească pe dragii lor ziși traci?... După 1990 mulți copii din România au fost vânduți străinilor! Dar astăzi, copiii românilor au libertatea de a se duce în Italia și în Spania, fără să fie vânduți!

Radu Ciuceanu, tânăr fiind, n-a fost vândut de către părinții săi statului român! Și nici străinilor! El a fost luat pe gratis la pușcărie, unde a mâncat și a dormit pe gratis cincisprezece ani! Astăzi Radu Ciuceanu se uită la noi și ne întreabă: De ce? De ce? De ce?!... ■

→ În România de azi, o bună parte din generația „decreștelor” – cei care ne uitam la filmul *Jachetele galbene*, cu care începusem aceste rânduri –, reușesc azi să trăiască mai bine decât părinții lor, fie și prin simplul dat al libertății regăsite. Ei bine, în Franța, un matur de 50 de ani, angajat de rang mediu, nu trăiește mai bine decât o făceau părinții lui, în anii '70-'80. Iată de ce „vestele galbene” au susținerea a trei pătrimi din populație. Această poveste va urma – la nivelul Franței, dar și la altul, mai larg.

¹ București, 1979, Casa de filme nr. 5, regia Dan Mironescu, scenariul aparținând meritoriului autor de literatură pentru copii care a fost scriitorul și jurnalistul Ovidiu Zotta.

² *Les casseurs* este termenul pe care media îl folosește la adresa protestanților violenți. În limbaj urban înseamnă și *vandali*, în limbaj sportiv înseamnă și *huligan*, dar cert este că presa nu a folosit niciodată termenii de *vandali* sau *huligani* ca atare, deși ei există în lb. franceză.

(va urma)

Dumitru Radu Popescu, Carmen Firan, Radu Ciuceanu, la Colocviile Scrisul Românesc, 2018

Ioan
LASCU

Câte puțin despre dimensiunea poietică a limbajului

Primul sens al cuvântului grec *poiesis* desemnează aducerea în prezent a ceea ce înainte nu exista sub niciun chip. *Încarnarea* sau *reprezentarea* și *apelarea* sau *denominația* se constituie drept acte ale creației precum natura însăși sau înlocuind natura însăși. Limbajele astfel formate și instituite sunt o prelungire a naturii cu toate capcanele și deficiențele ei. În același timp, orice limbaj este de fiecare dată pus în relație cu procesul gândirii. Găsirea cuvintelor adecvate înseamnă încarnarea gândirii amorfe în formă clară și bine delimitată. Hegel afirma că nimic altceva decât cuvintele aduc gândirea în stadiul de existență superioară și autentică. Benvéniste, un cunoscut lingvist francez al secolului XX, considera că limbajul reprezintă forma cea mai înaltă a *facultății de a simboliza*. La fel ca elementele și lucrurile ce țin de natură și de domeniul creației umane – e vorba aici de obiecte – limbajul se manifestă în întregime în unitatea sa grație unui dublu aspect: *forma și conținutul*. Ideea/conținutul și forma se regăsesc într-o situație similară precum lumina și umbra, gândirea și acțiunea, întrucât ele reprezintă simultan *două valori complementare și esențiale*. Ideea este forma esențială după care se modifică impresiile și gândurile. Forma este unitatea fundamentală obținută prin reflecție cu ajutorul limbajului.

Filosofii din antichitatea greacă, îndeosebi Heraclit și Parmenide, susțineau că limbajul este dotat cu puterea de a dezvălui esențele, de a exprima ceea ce are existență, adică ființele și lucrurile. Deci pentru amândoi limbajul este *logos*: el implică ordinea și armonia lucrurilor, opune cosmosul haosului. La rândul lui, Platon a remarcat rolul fundamental al limbajului în procesul de cunoaștere a universului: cunoașterea și îmbinarea cuvintelor conduce la înțelegerea lucrurilor. Sofiștii au fost cei dintâi gânditori care au relevat riscul confuziilor ce incumbă limbajului, altfel spus *ambiguitatea* acelui limbaj. De aceea limbajul devine uneori ambiguu, echivoc în raport cu lucrurile, ca o *consecință a abuzului de cuvinte*; în acest fel limbajul pierde *densitatea ontologică* ce reiese din capacitatea originală de a exprima esența existenței. Primul care a vorbit, pare-se, despre *arbitrarul semnului* este tot Platon care avertiza că se poate numi „drept” ceea ce este „rotund” și viceversa. Acest lucru este permis (numai) în afara ideii fiindcă ideea este fulgurația sau intuiția primordială sau mai degrabă „scânteie(ere)a divinității”, mulțumită căreia ne-a fost împrumutată posibilitatea a (între)zări, iluminări fiind, Ființa lucrurilor.

Mult mai târziu, în secolul XX, Edmund Husserl gândește că arbitrarul este o *propensiune a spiritului uman în demersul lui voluntar de a-și apropia și a lua lumea în stăpânire*. El

a așezat o nouă punte între realitate și semn, astfel încât dispare dualitatea idee/formă, această dispariție fiind antrenată de arbitrarul ce decurge din formă. În *Fenomenologia percepției* Maurice Merleau-Ponty arată că la ființa omenească intenția de a semnifica se reduce la un prim strat de semnificații deja disponibile ce sunt rezultatul anumitor acte precedente ale expresiei. Arbitrarul semnului a fost afirmat și teoretizat în lingvistică de către Ferdinand de

Turnul Babel de Tobias Verhaecht

Saussure. El a dovedit fecunditatea acestui arbitrar relevând abundența de sensuri existentă în limbile moderne și în cultură în general.

Resursele infinite ale limbajului vorbit sau scris avându-și originea într-un limbaj universal ori, în particular, în fiecare limbă naturală, reprezintă tot atâtea elemente perpetue ale civilizației. În lumea contemporană întâlnim o *pluralitate* impresionantă a *limbajelor* și fiecare dintre ele are propria limbă, însă obligatoriu o limbă pentru toți. Avem astfel de a face cu diversitatea în unitate ce se regăsește în practica modernă a comunicării. De altminteri, Gaston Bachelard ajungea să constate că limba este mai bogată decât orice intuiție. Așadar limbajele reprezintă o sursă inepuizabilă de cultură și de civilizație, dovedind în acest fel *aptitudinile poietice* ale ființei umane.

În contextul lumii contemporane limbajul manifestă consecutiv o multitudine de tendințe. Pe lângă tendința perpetuă care este *logocentrismul*, simbolizat de turnul Babel, cultura modernă se caracterizează prin fenomenul de *pangrafism*, adică prin proliferarea fără precedent a culturii scrise și totodată a cărților și a bibliotecilor. În același timp s-a putut constata o criză a limbajului în măsura în care acesta devine insuficient pentru a exprima stratificările multiple ale realității și ale realului. Apoi, în interiorul limbajului au fost delimitate *câmpuri secundare* care nu reprezintă decât o *închidere în limbaj*. Exemplul cel mai la îndemână ar putea fi cel al filosofiei a cărei închidere în limbaj nu atrage după sine decât *pierderea sau dedublarea dimensiunii referențiale*, ceea ce nu e puțin lucru marcat cu minus. Este evident o sursă

de confuzii și un risc de închidere în propriul limbaj, după cum anticipam. Alte confuzii, cu caracter mai general, rezidă în resursele lan-gajiere ce aparțin *polisemiei*: există, sunt în uz mai multe sensuri pentru un singur semn, de aici decurgând riscul efectiv al alegerii și folosirii lor corecte. Închiderea în limbaj dăunează comunicării și tot ceea ce este încifrat, ermetic, ocultat, va fi, mai devreme sau mai târziu, scos din uz. Pe de altă parte, absența unui *centru stabilizator* al limbajului antrenează o reducere a orientărilor și a fundamentelor teoretice care ar putea fi atribuită caracterului limitat ce privește multitudinea de sensuri ale unui discurs. Un astfel de centru ar trebui să pună la dispoziție anumite reguli „de corectare automată a ecarturilor și a erorilor” de limbaj.

În fine, în ce privește disponibilitățile crea-toare ale omului a fost statuată o *ființă poietică* având în vedere că procesul de gândire și de înțelegere a lumii este cu puțință numai datorită șansei de a construi un *univers de simboluri*. Doar prin aceasta gândirea individuală poate să se ridice la nivel de generalitate. Funcția transformatoare a limbajului aplicată realului se manifestă prin capacitatea de a transfera, de a transpune universul de impresii în altul care este universul de expresii. Traiectul de la impresie la expresie permite confirmarea procesului de *punere în formă*, dezvăluind astfel esența spiritului ce rezidă în *funcțiunea de simbolizare* cu care este înzestrată conștiința noastră. Frații Goncourt, de pildă, erau de părere că „Literatura nu este efectiv altceva decât [...] simbolizarea ideii prin mijlocirea eroilor imaginari”, adică a personajelor. Tot pe calea de la impresie/ sensibil la expresie/ inteligibil e anunțată și anticipată funcțiunea simbolizării. Ceea ce rezultă nu este decât *semnul* care reprezintă *primul stadiu de obiectivare a conștiinței*. În acest sens energia poietică a spiritului uman este sinonimă cu energia care ordonează haosul impresiilor pentru a le fixa apoi în expresii și în forme, care, la rândul lor, vor deveni prezente și apoi reiterabile pentru noi toți.

Am scris aceste rânduri (de fapt, le-am reluat) ca un mic omagiu adus eminenței profesoare, modelatoare de spirite cercetătoare, magistralei traducătoare din literatura franceză, poetă sensibilă și teoreticiană strălucită în domeniul poieticii și poeticii, întemeietoare de școală, care a fost Irina Mavrodin. De la nașterea acestei distinse, venerabile doamne a spiritului polivalent, a literaturii române în varii domenii, se vor împlini 90 de ani la 12 iunie 2019. Consider că omagierea ce ar trebui să aibă loc cu acest prilej va fi nu numai o cerință morală, o datorie științifică, ci și o jubilație a foștilor ei studenți și doctoranzi răs-pândiți pe tot cuprinsul țării. ■

Umorul incorect politic într-o transpunere autohtonă Cazul Creangă

Cătălin
GHÎȚĂ

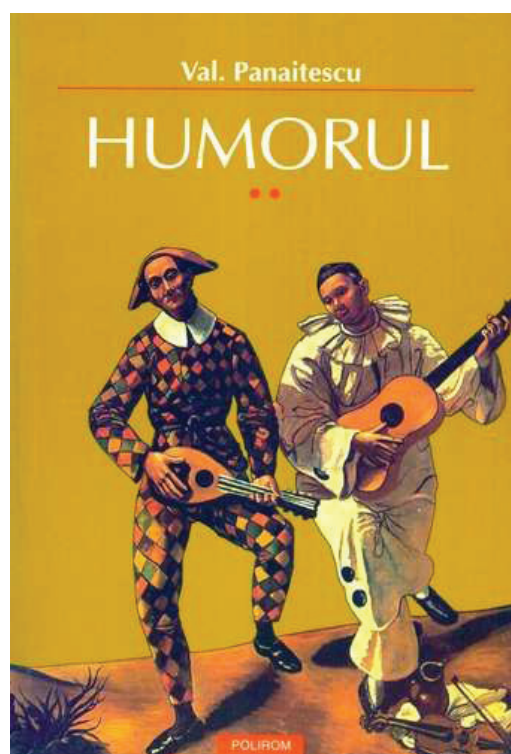
Reflecții
culturale libere

Fiindcă sunt om și nimic din ce-i post-modern nu-mi este străin, îmi veți permite ca, după ce i-am pus în discuție, în numerele anterioare ale revistei, pe oameni precum Hobbes, Kant, Nietzsche, Bergson sau Eco, să-l introduc în ecuație, din prostescă mândrie parohială, și pe cel mai strălucit creator de umor incorect politic de la noi: fiți pe pace însă, nu este vorba nici despre Păstorel, fratele nu mai puțin celebrului Ion Teodoreanu, nici măcar despre Caragiale. Ion Creangă, socotit de Val. Panaitescu, autorul monumentalei și pe nedrept ignoratei sinteze critice *Humorul* (2003), drept „[a]devăratul și cel mai mare humorist pe care l-au dat literaturii universale români”, este acrobatul livresc perfect, cel care execută o critică acerbă a umanului și, după cum voi puncta mai jos, chiar a divinului, pe care-l coboară în băta-tură, spre a-i da un perdaf ca să-l țină minte, așa cum face Ivan cu dracii aciuși la o curte boierească. Astfel, dacă Nietzsche, universitarul pietist, l-a omorât pe Dumnezeu, Creangă, răspopitul rural, i-a aplicat un tratament mai letal (dacă pot superlativiza un act absolut), proiectându-l pur și simplu în intervalul ridicolului cosmic.

Aici, în basmul pe care nu m-am putut abține să-l pomenesc, *Ivan Turbincă* (1880), veți putea găsi unul dintre cele mai elocvente exemple de trivializare și de luare în băscălie a celor sfinte (între paranteze fie spus, Valeriu Cristea interpretează basmul în termenii unei satire anticlericale, însă eu sunt de părere că avem de-a face cu un pamflet îndreptat nu numai împotriva instituției ecleziastice, ci chiar împotriva lui Dumnezeu). Proaspăt eliberat de obligațiile cazon, Ivan se întâlnește cu Atotputernicul și cu Sfântul Petru, care, pe post de *globetrotters*, se plimbă prin Europa de Răsărit. Întreaga nebunie, zugrăvită în tușe sprințare, izvorăște din aprehensiunea, prompt verbalizată, a Sfântului Petru, care-l conjură pe superiorul său direct să se dea la o parte din drum, fiindcă a mai primit el o bătaie de la un soldat. Militarii luând sfinții la chelfâneală (aici, la intersecția cu lumea orientală, nici martirajul nu se poate consuma decât în registrul minor) constituie un tablou suficient de burlesc în sine, însă naratorul simte că poate mai mult. Dumnezeu îl calmează pe primul episcop al Romei, urcat la cer și coborât, ocazional, pe pământ, spunându-i să n-aibă teamă de „ostașul acesta”. De unde se înțelege, firesc, din utilizarea insidioasă a demonstrativului, că alte figuri militare nu sunt scoase din ecuație. Chiar și cuvintele cu care Ivan își pudrează gestul de milă sunt,

esențialmente, ireverențioase: „Dar din dar se face raiul. Na-vă! Dumnezeu mi-a dat, eu dau și Dumnezeu iar mi-a da, că are de unde”. Altfel spus, i se bate obrazul bătrânului, doar doar s-o simți...

Și delirul nu se încheie aici: diavoli, Sca-raoschi, Moartea, Dumnezeu însuși, de data aceasta ca gazdă celestă, își fac loc în cumplita mașinărie a răzbunării lui Ivan, care atinge,

astfel, proporții cosmice. Stăpânul Universului este gratulat cu vorbe care-i pun la îndoială omnisciența, precum „nu știu dacă ai la știință ori ba, dar eu slujesc la poarta raiului de multă vreme”. De altfel, senilitatea leariană a Atotputernicului transpare cu mai multă claritate în final, când acesta nu reușește să prevadă chipul iscusit în care Ivan caută să găsească „vreo șmecherie până mai este încă vreme”, fentând destinul și omnipotența thanaticului. Tot ceea ce pot spera este ca, în marea trecere, să am fie puterea lui Creangă de a face cu ochiul, fie prezența de spirit a cătanei rusofone... Fiindcă și eu, iertată-mi fie erezia, cred, precum Ivan, că moartea este „lăsată numai așa, degeaba”.

Dar exemplul cel mai clar de ceea ce am numi astăzi „incorectitudine politică” este detectabil în *Povestea poveștilor*, mai cunoscută hermeneuților sub numele de *Povestea pulii* și elaborată în anii 1877-1878 (cealaltă istorie corozivă, *Povestea lui Ionică cel Prost*, redactată în 1876, este mai degrabă *une histoire d'un cocu rustique* sau, încă mai acid, *a coming-of-age story*). De data aceasta, un țăran

slobod de gură îi răspunde cu semeție lui Christos, surprins într-o ipostază de promenadă rurală în compania aceluiași infatigabil Sfânt Petru, că seamănă „niște pule”. *Soter*-ul nu-și pierde cumpătul și, cu o îndrăzneală stilistică despre care niciunul dintre cei patru evangheliști canonici nu suflase o vorbă, binecuvântează recolta omului: „Pule ai zis că sameni, pule să dea Dumnezeu să se facă”. Desigur, nimeni nu se poate așeza în contra voinței divine, astfel că rusticul imprudent se găsește, la vremea culesului, în fața unui câmp nesfârșit de *dildo*-uri, „care-de-care mai îmborjorate, mai dârze și mai răzbelite”.

Momentul delicat al suspansului este augmentat de sosirea unei babe curioase (sintagma este, probabil, un pleonasm în cultura autohtonă), care, dând cu ochii de grozăvia agricolă, îi oferă țăranului, contra unei modeste retribuții, sfaturi despre înțelepciune în viață (poate că acestea nu se ridică la nivelul marelui Schopenhauer, însă nici foarte departe nu pot fi). Pe lângă evidentul plan economic, de comercializare rapidă a *dildo*-urilor, senioarea îi dă și rețeta incantatorie, ce permite controlul de la distanță al ineditului aparat horticol (la vremea aceea, nu existau baterii și deci butoane de pornire sau de oprire): „Când a fi să le vie dor de pulă, s-o șuere cum șueri oile la strungă... și atunci, numai să-ți poată curul... Iară când s-ar satura de ea, să zică: ho! ho! haram nesățios. Și atunci pe loc se moaie și te descotorosești de dânsa”.

Ca să utilizez un procedeu de comprimare narativă (pentru că și răbdarea dumneavoastră, chiar atâtă în sens erotic, are o limită), trebuie să mai spun că obraznicul vinde un *dildo* unei cucoane, care, în schimbul a 500 de lei, „se închipulise”, după cum încearcă Ion Creangă un nefericit joc de cuvinte. Și, pentru a nu vă priva de tot farmecul descoperirii și savurării punctului culminant și a deznodământului, precizez doar că, în confruntarea epică, adversarul protagonistului (ați citit cu atenție până aici, deci știți cine este adevăratul erou al poveștii) este un biet popă de țară... Ironie supremă din partea unui autor absolvent de seminar! Ion Creangă este, dacă vreți, un vizionar tot atât de profund ca și Jules Verne, închipuind, cu mult înaintea *sex shop*-urilor decadente din Scandinavia, *dildo*-uri utile și, mai presus de orice, realizate din materiale 100% naturale, deci beneficiind de certificat *bio*. Și, dacă adăugăm la aceasta binecuvântarea christică din expozițiune, putem conchide că produsele erau organic-divine. ■

Mihai
ENE

Nichita Stănescu – 35 de ani de posteritate

Am avut și eu, în adolescență, o „fază Nichita”, pe care, dacă nu o consumi atunci, sunt puține șanse să o mai ai ulterior. Mai ales dacă e vorba despre poemele din primele volume, ascensionale, erotice, luminoase și voluntare, ele însele adolescentine, crude, corporale sau, dimpotrivă, testând o imponderabilitate entuziasmantă.

Acum, la două decenii de-atunci și la, iată, deja 35 de ani de la dispariția poetului, o altă privire învâluie opera lui Nichita Stănescu, despre care am ajuns să vorbesc la cursuri, nu să-l „predau”, pentru că mi se pare unul dintre cei mai anti-didactici poeți. Citindu-i și recitându-i poezia și diversele interpretări, din păcate puține reușite, așa cum este cartea lui Corin Braga despre *Orizontul imaginar* al lui Nichita Stănescu, nu poți să nu observi și numeroasele rateuri, poeme circumstanțiale, versuri facile și uneori produse pe bandă rulantă în virtutea cam acelorași procedee, scheme, retorici. Mai ales în anii '70 se perindă o pleiadă de poeme inegale valoric, deprivat de un spirit critic capabil să facă ordine în haosul creației și să selecteze, să rescrie, să reducă balastul liric. Boema din ce în ce mai acută în care se cufundă poetul și prietenii care vor să îi întoarcă proverbiala generozitate prin a-l transforma într-un fel de Midas creator, care transformă tot ce atinge în poezie, au contribuit din plin la această etapă dezarticulată. Poetul va reveni în forță, într-un volum care încă nu cred că a fost stors de semnificații, și anume *Noduri și semne*.

După cum se știe, nu cred că există o altă figură literară care să se fi bucurat, în timpul vieții, de atâta apreciere, dragoste, prieteni și admiratori precum Nichita Stănescu. Și nici nu cred că mai este posibil. Audiența pe care o avea literatura și, straniu azi, poezia mai ales printre tineri în perioada comunistă, căci regăseau aici un spațiu al libertății și al afectivității absolute, detașate de orice determinări ideologice sau dogmatice, nu mai e de regăsit într-o lume din ce în ce mai tehnologizată. Mai ales dacă ne referim la acest tip de poezie, din prima perioadă nichitastănesciană, la poemele adolescentine și cele de dragoste, care au ajuns să intre într-un circuit popular și prin punerea lor pe muzică de cantautori precum Nicu Alifantis. Este o candoare și o gratuitate sentimentală în aceste poeme pe care generațiile de azi, din ce în ce mai pragmatice și cinice, o receptează cu ironie sau o resping din start, convenția actuală fiind aceea de a fi *cool*, adică rațional, rece, detașat...

Atacurile la care a fost supusă opera lui Nichita Stănescu în anii '90, într-o încercare

de a-l transforma pe poet într-o trompetă privilegiată a regimului Ceaușescu, total falsă, de altfel, au contribuit și ele la scăderea audienței și atașamentului pentru Nichita Stănescu, la fel de mult ca „îmbălsămarea” necritică a poetului de către foștii amici clamorosi și entuziaști, doar Eminescu depășindu-l, poate, în adorație nestrămutată pe „poetul necuvintelor”. Nici măcar celebrul poem nichitastănescian despre Eminescu, în care atrage atenția asupra naturii umane, carnale, muritoare a creatorului de mit („Atâta să nu uitați:/ că el a fost un om viu,/ viu,/ pipăibil cu mâna” etc.), nici măcar avertismentul său nu i-a făcut atenți pe adoratorii săi care i-au confecționat rapid statuia și altarul. Iar de statui te apropii fie cu venerație rece, fie cu teamă, niciuna dintre atitudini nepotrivindu-se cu profilul cald, candid și atașant al lui Nichita Stănescu.

Toate aceste motive și poate și altele au contribuit la stagnarea receptării de care are parte poetul astăzi. În fiecare generație până la cea milenaristă am găsit destui admiratori sau măcar auditori afectivi ai poeziei lui Nichita Stănescu. În prezent, cu greu pot identifica tineri care să poată rezona cu poezia aceasta pentru care ai nevoie de un dezvoltat organ al afectivității și o cunoaștere „îndrăgostită” a poeziei în general. Nu știu în ce măsură mai este citit, dar se scrie parcă din ce în ce mai puțin despre Nichita Stănescu și steaua sa pare aflată într-un amurg straniu, precum nopțile polare, rămase într-un stadiu de semi-obscuritate pătoloasă. Poate doar o nouă și spectaculoasă interpretare să-l scoată pe poet din dimensiunile deja fixate, poate doar o nouă revoluție amoroasă să facă din nou să pătrundă în sufletele adolescentine o poezie precum cea a lui Nichita. Deși mă îndoiesc. Dar poate ca măcar un biograf destoinic și inspirat, apropiat de calibrul poetului însuși, să-și găsească o viață care merită (re)descoperită, repusă în discuție, pentru că este una dintre cele mai interesante aventuri existențiale ale ultimei jumătăți de secol și nu pot decât regreta că ea încă e spartă în mii de fragmente, amintiri, mărturii ale celor care i-au fost aproape în diferite perioade, dar care nu a reușit să se solidifice într-un corp coerent. Dacă Nichita Stănescu ar fi fost american, probabil că până acum, pe lângă cel puțin o duzină de biografii și monografii diverse, ar fi avut inclusiv un film despre existența unuia dintre cele mai autentice și mai interesante cazuri din literatura română. Îi doresc lui Nichita ca, la un secol de la nașterea sa și o jumătate de la întoarcerea în neînțelegere, situația sa să fie mult diferită decât cea mediocră, de astăzi. ■

Nichita STĂNESCU

Viața mea se iluminează

Părul tău e mai decolorat de soare,
regina mea de negru și de sare.
Țărnuț s-a rupt de mare și te-a urmat
ca o umbră, ca un șarpe dezarmat.

Trec fantome-ale verii în declin,
corăbiile sufletului meu marin.

Și viața mea se iluminează,
sub ochiul tău verde la amiază,
cenușiu ca pământul la amurg.
Oho, alerg și salt și curg.

Mai lasă-mă un minut.
Mai lasă-mă o secundă.
Mai lasă-mă o frunză, un fir de nisip.
Mai lasă-mă o briză, o undă.

Mai lasă-mă un anotimp, un an, un timp.

Poveste sentimentală

Pe urmă ne vedeam din ce în ce mai des.
Eu stăteam la o margine-a orei,
tu – la cealaltă,
ca două toarte de amforă.
Numai cuvintele zburau între noi,
înainte și înapoi.
Vârtejul lor putea fi aproape zărit,
și deodată,
îmi lăsam un genunchi,
iar cotul mi-înfigeam în pământ,
numai ca să privesc iarba-nclinată
de căderea vreunui cuvânt,
ca pe sub laba unui leu alergând.
Cuvintele se roteau, se roteau între noi,
înainte și înapoi,
și cu cât te iubeam mai mult, cu atât
repetau, într-un vârtej aproape văzut,
structura materiei, de la-nceput.